

3. Vladimirov M. (1920). *Prodoval'cha polityka radyans'koyi vlady na Vkrayini*. Katerynoslav: Vseukrayins'ke vydavnytstvo, Katerynoslavs'kyy viddil.
4. Homotyuk O. Ye. (2011). *Istoriya ukrayinoznavstva*. Kyiv: Akademvydav.
5. Homotyuk O. Ye. (2007). *Zlet i trahediya ukrayinoznavstva na zlami epokh (90-ti rr. XIX — persha tretyna XX st.)*. Ternopil': Ekonomichna dumka.
6. Doroshenko D. (1920). *M. I. Kostomarov. yoho hromads'ka y literaturno-naukova diyal'nist'*. Kyiv: Vydannya Tovarystva "Drukar".
7. Yefymenko O. (1920). *Svyat-vechir*. Cherkasy: Vydannya Kooperatyvu povitovoyi vchytel's'koyi spilky.
8. Kameniv L. B. (1920). *Istoriya partiyi komunistiv u Rosiyi y V. I. Lenin (promova)*. Kharkiv: Vseukrayins'ke Derzhavne vydavnytstvo.
9. Kolontay O., Blonina O. (1920). *Z istoriyi zhinochoho rukhu v Rosiyi*. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo.
10. Osyns'kyy N. (1920). *Demokratychna chy radyans'ka respublika?*. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo USRR.
11. Tutkovs'kyy P. (1920). *Narysy z pryrody Ukrayiny (statti ta rozvidky akademika)*. Vyp. 1. Kyiv: Vseukrayins'kyy kooperatyvnyy vydavnychyy soyz.
12. Khotkevych H. (1920). *Hryhoriy Savych Skovoroda (korotkyy yoho zhyttyepys i vybrani mistysya z tvoriv ta lystiv) z nahody 125-litya z dnya smerti*. Kharkiv: Soyuz.

Надійшла до редакції 10 квітня 2020 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 01-051Добко:011/016]

DOI: 10.36273/2076-9555.2020.6(287).35-42

Віталіна Шкаріна,

науковий співробітник НБУВ,

e-mail: shkarina@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9840-7869>

Бібліографічна школа Тетяни Добко

Статтю присвячено 40-річчю наукової діяльності Т. Добко — бібліографознавця, бібліотекознавця, книгознавця, історика, бібліографа. Висвітлено один із напрямів діяльності вченої — створення науково-допоміжних бібліографічних посібників. Подано характеристику бібліографічних праць, підготовкою яких займалася Т. Добко як укладач, керівник авторського колективу, науковий редактор. Цей напрям її діяльності окремо не досліджувався. Джерельну базу публікації становлять основні бібліографічні праці Т. Добко, допоміжними матеріалами слугують рецензії та відгуки на них науковців. Застосовано бібліографічний, біографічний, історичний та інші загальнонаукові методи: описовий, системного та ретроспективного аналізу, джерелознавчий. Серед основних бібліографічних праць Т. Добко "Вісник: місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя, 1933—1939: систематичний покажчик змісту" (Київ; Вашингтон; Нью-Йорк, 2002); "Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях: матеріали до бібліографії" (Київ, 2005); "Схід і Південь України: час, простір, соціум: у 2 т. Т. 2. Матеріали до бібліографії" (Київ, 2016); "Українсько-бельгійські літературні зв'язки, 1870—2008: бібліографічний покажчик" (Київ; Львів, 2010); "Покажчики змісту українських часописів у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: метабібліографічний посібник" (Київ, 2019) та інші. Зазначено, що практична бібліографічна діяльність Т. Добко не обмежується укладанням та редагуванням бібліографічних посібників, адже колосальний досвід бібліографа вона передає колегам з усієї України. Широка експертна та науково-педагогічна діяльність також є часткою її внеску в національну систему інформаційного забезпечення наукових досліджень. Наголошено, що багатолітня бібліографічна практика вченої дає підстави говорити про таке явище у нашому професійному середовищі, як бібліографічна школа Тетяни Добко.

Ключові слова: Т. Добко; біографістика; бібліограф; бібліографознавець; книгознавець; бібліографія; бібліографічні посібники

Постановка проблеми. Актуальність тематики статті пов'язана з посиленням інтересу суспільства до історико-біографічних досліджень, зокрема до проблеми біографії людини науки. Аналіз праць знаних бібліографів і бібліографознавців збагачує бібліографознавчу науку та бібліографічну практику. Статтю присвячено 40-річчю наукової діяльності Т. Добко — бібліографознавця, бібліотекознавця, історика, бібліографа.

Метою дослідження є висвітлення одного з напрямів діяльності вченої — бібліографічної практики. Подано характеристику основних бібліографічних праць, підготовкою яких займалася Т. Добко як укладач, керівник авторського колективу, науковий редактор. Цей напрям її діяльності окремо не вивчався.

Джерельну базу дослідження становлять основні бібліографічні праці Т. Добко, допоміжними ма-

теріалами є рецензії та відгуки на них науковців. Застосовано бібліографічний, біографічний, історичний та інші загальнонаукові методи пізнання: описовий, системного та ретроспективного аналізу, джерелознавчий.

Виклад основного матеріалу. Бібліографія в житті та життя в бібліографії відомої української вченої, бібліографознавця й бібліографа Тетяни Василівни Добко характеризується багатоаспектністю реалізації. Широке коло її професійних обов'язків та інтересів охоплює: організацію інформаційно-бібліографічної діяльності в науковій бібліотеці; формування довідково-бібліографічного фонду; організацію довідково-бібліографічного апарату; підготовку наукових праць у галузі бібліографознавства; участь в укладанні різноманітних за видом, формою та жанром бібліографічних по-

сібників; редагування й рецензування бібліографічних матеріалів, наукових праць, навчальних посібників; науково-педагогічну та експертну діяльність. Однак, мабуть, найулюбленішою сферою професійної творчості для Тетяни Василівни залишається бібліографічна практика, що тісно пов'язана з науковими дослідженнями в галузі підготовки науково-допоміжних бібліографічних посібників, формуванням системи національних бібліографічних ресурсів.

Ще в юні роки Тетяна вирішила стати продовжувачем традицій бібліотечної родини Бабичів — Василя Степановича та Євдокії Кононівни. Здобувши 1980 р. вищу бібліотечну освіту, дівчина розпочала трудовий шлях молодим спеціалістом у Центральній науковій бібліотеці АН УРСР (ЦНБ, нині — Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, НБУВ). З цієї установою та відділом довідково-бібліографічного обслуговування (ВДБО, нині — відділ науково-бібліографічної інформації, ВНБІ) пов'язана її багатолітня професійна діяльність.

Бібліографічний пошук, виконання усних і письмових довідок за запитом читачів, усі тонкощі аналітико-синтетичного опрацювання документів, створення різноманітної за жанром бібліографічної продукції захоплювали молодого фахівця та перетворювали обрану професію на улюблену справу. Підготовлені Т. Добко списки літератури та бібліографічні огляди друкували в періодичних виданнях.

Однією з перших значних бібліографічних публікацій Тетяни Василівни є персональний бібліографічний покажчик "Остап Вишня", вміщений у четвертому томі творів письменника (Київ, 1989) [18]. У виданні описано твори гумориста та літературу про нього за 1923—1988 рр. Інформацію про цю працю, як і окремі попередні бібліографічні роботи Т. Добко, надруковано в путівнику Л. Гольденберга "Бібліографічні джерела українського літературознавства" (Київ, 1990).

Паралельно з бібліографічною тривала й наукова діяльність. Тетяна Василівна активно працювала в Раді молодих спеціалістів, закінчила аспірантуру та в червні 1994 р. захистила кандидатську дисертацію за темою "Масові бібліотеки України в культурному розвитку суспільства 80-х років" (Київ, 1994). Праця вміщує латентну форму бібліографічного посібника у вигляді списку літератури за темою дослідження. З липня 1994 р. кандидат історичних наук Тетяна Василівна Добко очолила відділ довідково-бібліографічного обслуговування.

Слід зазначити, що активізація науково-дослідної роботи в ЦНБ ім. В. І. Вернадського, пов'язана з призначенням на посаду її керівника члена-кореспондента НАН України О. Онищенка, стала поштовхом для розвитку наукового та науково-інформаційного напрямів роботи в очолюваному Тетяною Василівною відділі. Його співробітники активно долучалися до роботи з підготовки різнопланової інформаційної продукції — бібліографічних і метабібліографічних посібників, оформлення бібліографічного апарату важливих академічних видань, складала інформаційні списки за запитом Президії НАН України, владних структур,

окремих користувачів. Неухильно зростав рівень підготовлених бібліографічних матеріалів.

Розширюючи професійні горизонти, Т. Добко зацікавилася біобібліографічними дослідженнями. Першим на цій ниві став персональний покажчик "Василь Степанович Бабич" (Київ, 1997) [7], виданий у серії "Видатні діячі української книги". Його присвячено людині, яка багато років плідно працювала в бібліотечній галузі, — кандидату історичних наук, професору, заслуженому працівникові культури України, бібліографознавцю, батьку Тетяни Василівни. Відображено літературу за 1959—1997 рр. українською, російською та англійською мовами: окремі праці, статті зі збірників та періодичних видань, видання за редакцією вченого, праці, в яких В. Бабича зазначено титульним рецензентом. У 2002 р. біобібліографію було оновлено [4], зокрема репрезентовано літературу за 1959—2001 рр. У вступній статті "Життєвий і творчий шлях В. С. Бабича" академік НАН України О. Онищенко зазначав, що більшість із підготовлених ученим навчальних посібників, довідників, наукових статей, бібліографічних матеріалів, методичних розробок, доповідей на наукових форумах "не втратили своєї значущості і нині використовуються в навчальному процесі вищих навчальних закладів та практичній діяльності бібліотек" [4, с. 25].

Дотичною працею у сфері дослідження діяльності видатних учених стали матеріали до біобібліографії "Олексій Семенович Онищенко" (Київ, 2003) [17], укладені Т. Добко та А. Пановою. Їх присвячено відомому українському науковцю в галузі філософії, культурології, соціології, бібліотекознавства, книгознавства, інформатики, заслуженому діячеві науки і техніки, академіку НАН України, доктору філософських наук, професору, громадському діячеві та приурочено до його 70-річчя. Описано літературу за 1992—2003 рр. — перше десятиліття нового, бібліотечного, етапу наукової та професійної діяльності О. Онищенка, що розпочався відтоді, як він очолив Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського. У вступній статті академіка НАН України П. Тронька висвітлено фундаментальний внесок Олексія Семеновича у розвиток бібліотечної галузі, теорії та практики бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й документознавства.

Початком реалізації задумів Тетяни Василівни в галузі створення специфічного жанру бібліографічного посібника — покажчиків змісту періодичних видань — стало її знайомство з "американцем, який ніколи не забував, що він українець". Йдеться про нашого співвітчизника Б. Ясінського, відповідального за україніку в Бібліотеці Конгресу США, та його працю, котрій він присвятив понад 10 років і в якій вперше розкрив зміст усіх 109 томів раритетного нині львівсько-київського видання "Літературно-науковий вісник". Брак часопису в діаспорі не завадив бібліографу зібрати та опрацювати його повний комплект. Видання "Літературно-науковий вісник : покажчик змісту. Т. 1—109 (1898—1932)" (Київ; Нью-Йорк, 2002) охоплює 9406 бібліографічних записів. Поміж

учених-книгознавців і бібліографів з України, які надавали допомогу Б. Ясінському, була й Т. Добко.

Висока оцінка посібника, надана науковою спільнотою, спонукала до продовження роботи в цьому напрямі, а саме до розкриття змісту журналу "Вістник: місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя" [10], що хронологічно й ідейно є продовженням "Літературно-наукового вістника". Систематичний показник змісту було підготовлено й видано за авторством Т. Добко і Б. Ясінського та науковою редакцією академіка О. Онищенка. Описано 1563 публікації за 1933—1939 рр. На відміну від показника змісту "Літературно-наукового вістника", в якому застосовано алфавітний принцип розташування публікацій із додаванням семи допоміжних показників (зокрема, предметного), у показнику змісту "Вістника" використано систематичний принцип розташування матеріалу, що якнайповніше враховує потреби користувачів. На це звертає увагу Р. Романовський у рецензії на видання: "Продуманою і вмотивованою є структура показника. Вона всебічно відображає тематику й жанровий склад публікацій" (Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 2005. Т. 13. С. 233).

Схвальну оцінку показника знаходимо й у відгуках інших науковців: Р. Жданової, В. Рог, Н. Солонської, В. Чижка.

Результатом плідної співпраці відділу науково-бібліографічної інформації НБУВ із відомим сербським літературознавцем, професором Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) Д. Айдачичем стали матеріали до бібліографії "Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях, 1837—2004" (Київ, 2005) [21], активну участь у роботі над якими брала Т. Добко. У виданні віддзеркалено праці, в яких досліджено українсько-сербські зв'язки в галузі літератури та фольклору, а також переклади сербських авторів і збірників сербської народної поетичної творчості українською мовою з ретроспекцією майже 170 років. Як укладач та член редколегії Тетяна Василівна опікувалася питаннями ретельного наукового дослідження джерельної бази. Описано 1169 документів українською, російською та сербською мовами, виданих на теренах України, а також праці вітчизняних учених, опубліковані поза її межами. Представлено й електронні інформаційні ресурси, що дублюють друковані видання. Показник став першим кроком до комплексної репрезентації читачам і дослідникам документів, що відбивають багаторічні українсько-сербські літературні зв'язки.

Співпраця з Київським університетом тривала. Як досвідчений фахівець Т. Добко взяла участь у бібліографічному проекті кафедри китайської, корейської та японської філології, що вилився в масштабний комплексний країнознавчий бібліографічний довідник "Китай. Корея. Японія" (Київ, 2007) [15]. У виданні відображено вітчизняні наукові праці в галузі синології, корезнавства та японістики, оприлюднені в Україні та за кордоном упродовж XX ст. до

2006 р. Матеріал згруповано у три блоки: Китай; Корея; Японія, в кожному з яких виділено тематичні розділи. Основною джерельною базою слугували вітчизняні сходовознавчі наукові журнали, збірники наукових праць, матеріалів наукових конференцій, інформаційні бюлетені спеціалізованих редакцій художньої літератури, ретроспективні й поточні бібліографічні показники тощо. Укладачі намагалися заповнити прогалини в бібліографічному забезпеченні сходовознавчих досліджень. Найповніше в посібнику віддзеркалено літературні твори письменників країн Далекого Сходу в українських перекладах, а також переклади українських творів китайською та корейською мовами.

Продовженням співпраці фахівців НБУВ із провідними закладами вищої освіти держави стала робота над показником "Українсько-бельгійські літературні зв'язки, 1870—2008" (Київ; Львів 2010) [23], котрий підготували бібліографи ВНБІ НБУВ і завідувач кафедри світової літератури Львівського національного університету імені І. Франка, професор Я. Кравець. Праця є першою спробою в українській і бельгійській бібліографіях узагальнено відобразити багатолітні літературні зв'язки цих країн, що вкрай важливо з огляду на недостатню бібліографічну забезпеченість теми міжлітературних взаємин загалом. Високо оцінив видання Надзвичайний і Повноважний Посол України в Королівстві Бельгія Є. Бершеда: "Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського та Львівський національний університет ім. І. Франка разом із науковцями — літературознавцями, перекладачами та іншими фахівцями — створили унікальне видання, яке засвідчує наявність плідних відносин у галузях літератури і культури України та Бельгії" [23, с. 5]. Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Бельгія в Україні М. Вінк зазначив: "Мені залишається тільки подякувати за цю величезну роботу, що тривала понад три роки, і, безсумнівно, стане джерелом для кожного дослідника, науковця, видавця або читача, зацікавленого міжнародним контекстом української літератури, зокрема її контактами з бельгійською літературою" [23, с. 6].

Упродовж 2011—2012 рр. у ВНБІ під керівництвом Т. Добко було підготовлено широке коло книжкових і журнальних бібліографічних публікацій [2]. В ювілейному виданні "М. В. Келдиш та українська наука" (Київ, 2011) розміщено список літератури "Бібліографія праць М. В. Келдиша, публікацій про його зв'язки з Україною (1948—2010)" [3].

Прагнення сьогоденних українців зберегти та осмислити вітчизняні культурні надбання знайшло втілення у праці, до якої долучилися співробітники НБУВ, підготувавши біобібліографічний показник "Зінаїда Павлівна Тулуб (1890—1964)" (Київ, 2012) [12]. Видання є першою окремо виданою бібліографією, присвяченою життю й творчості репресованої української письменниці, поетеси, авторки відомих історичних романів "Людолови", "В степу безкраїм за Уралом", а також поезій, п'єс, кіносценаріїв, перекладів, яка впродовж 20 років була позбавлена можливості реалізовувати літературний талант у художніх творах.

Бібліографи прагнули якнайповніше зібрати та якнайліпше систематизувати матеріал, описати документи, що дивом вціліли у вирі складних історичних подій. Посібник містить бібліографічні відомості про джерела українською, російською та англійською мовами, видані в Україні та поза її межами впродовж 1910—2012 рр., зокрема й електронні ресурси. Безумовна наукова цінність, висока видавнича та бібліографічна культура ставлять новостворений документографічний ресурс в один ряд із найкращими зразками літературознавчої біобібліографії. Оцінюючи його, академік М. Жулинський зазначав: "Майбутні дослідники життя і творчості видатної української письменниці Зінаїди Тулуб із вдячністю зустрінуть цей біобібліографічний покажчик "Зінаїда Павлівна Тулуб (1890—1964)", який підготували співробітники відділу довідково-бібліографічного обслуговування Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України. На його основі і завдяки цьому покажчику тепер можна приступати до написання літературної біографії Зінаїди Тулуб, наукового дослідження її життя і творчості" [12, с. 15—16].

У 2013 р. Т. Добко завершила ґрунтовне монографічне дослідження "Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. — перше десятиліття XXI ст.)" (Київ, 2013) [9]. У праці висвітлено питання довідково-бібліографічної діяльності НБУВ, Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника та інших наукових бібліотек України. Монографія вміщує розлогу, ретельно укладену прикнижкову бібліографію — 869 документів українською, російською та іншими мовами, що всеохоплюють тематику бібліографознавчого дослідження: нормативно-правові документи, наукові монографії, статті у фахових наукових виданнях і збірниках.

Того самого року Тетяна Василівна захистила дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора наук із соціальних комунікацій [8]. Список використаних для дослідження джерел становив 1005 назв. Залишаючись невтомним керівником, натхненником і безпосереднім реалізатором ґрунтовних бібліографічних проєктів, учена керувала підготовкою "Бібліографії праць А. П. Александрова, публікацій про нього та його зв'язки з Україною (1932—2013)", вміщеної у виданні "А. П. Александров та українська наука : до 110-річчя від дня народження вченого" (Київ, 2013) [2].

Упродовж 2013—2014 рр. бібліографічні матеріали з питань причин, наслідків і шляхів подолання глобальної фінансово-економічної кризи 2008—2010 рр., її впливу на економіку України, антикризового управління тощо було доповнено та під керівництвом Т. Добко згруповано в об'ємний бібліографічний покажчик "Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання" (Київ, 2015) [20]. Видання є спробою віддзеркалити вагомий пласт інформації зазначеної проблематики: 3278 документів, опублікованих упродовж 2008—2012 рр. українською та російською мовами, що зберігаються у фондах НБУВ, а також електронні ресурси. Подано монографії,

матеріали наукових конференцій, статті з понад 400 періодичних і продовжуваних видань, збірників, дисертації й автореферати дисертацій, електронні публікації щодо подолання кризових явищ в економіці України та інших країн світу. Кандидат економічних наук, доцент С. Кулицький слушно зазначив, що "як впливає з аналізу представлених у покажчику видань, укладачі зробили акцент на літературі, що містить відносно оперативну оцінку світової економічної кризи як під час її розгортання (2008—2009), так і у перші роки посткризового періоду (2010—2012). Такий підхід дає змогу розглядати бібліографічний покажчик як цінне джерело економіко-історичних досліджень" (Вісник Книжкової палати. 2016. № 10. С. 14). Порівнюючи цю бібліографію з іншими виданнями, що розкривають тематику світової економічної кризи початку XXI ст., кандидат історичних наук О. Дуднік наголошує, що "за своїм обсягом та наповненням літературою покажчик НБУВ помітно переважає згадані праці російських та білоруських колег" (Бібліотечний вісник. 2016. № 5. С. 48).

Одне з наймасштабніших історико-бібліографічних досліджень, що є частиною комплексного наукового проєкту, було ініційовано учасниками Всеукраїнської наукової конференції "Дослідження Сходу і Півдня України в історичній перспективі: підсумки і проблеми". Дослідження "Схід і Південь України: час, простір, соціум : у 2 т. Т. 2. Матеріали до бібліографії" (Київ, 2016) [22] здійснили фахівці НБУВ у співпраці з провідними вченими Інституту історії НАН України. Перший том видання є колективною монографією ("Схід і Південь України: час, простір, соціум : у 2 т. Т. 1. Колективна монографія" (Київ, 2014), в основу якої покладено матеріали конференції. Цей масив мав стати першим комплексним бібліографічним дослідженням Сходу й Півдня України, потреба в якому постала вкрай гостро.

Основним виконавцем проєкту був відділ науково-бібліографічної інформації, керівником колективу укладачів та членом редколегії — його завідувач Т. Добко. До підготовки науково-бібліографічного видання було залучено багато структурних підрозділів НБУВ: відділи національної бібліографії, пресознавства, архівознавства і документознавства, зарубіжної україніки, образотворчих мистецтв, музичних фондів, бібліотекознавства, Інституту біографічних досліджень та інші. Загальне наукове редагування здійснювали Г. Боряк, В. Попик, В. Смолій. Бралися до уваги зауваження та рекомендації фахівців Інституту історії України НАН України. Т. Добко з колегами розробили план-проспект видання, запропонували його структуру, критерії відбору джерел, підходи до бібліографування різнопланових документних ресурсів. Величезний обсяг бібліографічної інформації (після відбору — 5709 записів), котру співробітники ВНБІ збирали з різноманітних джерел, потребував ретельного опрацювання. Масштабність проєкту не завадила Тетяні Василівні долучатися до всіх без винятку процесів: вона неодноразово вчитувала зібраний матеріал, редагувала кожен розділ і запис, іменний покажчик, розв'язувала складні методичні питання.

У довіднику вміщено відомості про книги, зокрема монографічні матеріали, нариси, брошури; матеріали наукових конференцій; збірники наукових праць; загальні та регіональні енциклопедії; різноманітні довідники, картографічні матеріали, бібліографічні покажчики, видані в Україні та за її межами від кінця XVII ст. до 2015 р. Особливу увагу приділено повноті відображення бібліографічних і довідкових видань. Ці джерела становлять ядро інформаційного ресурсу, на якому можуть базуватися подальші наукові дослідження.

Зацікавленість науковців фундаментальним бібліографічним довідником підтверджує низка схвальних відгуків у фахових виданнях. Як зазначив І. Гирич, ця "праця може бути поставлена в ряд великих українських бібліографічних проєктів. Поява таких книг — небуденне культурне явище" (Сіверянський літопис. 2017. № 6. С. 196). О. Ковалевська наголосила на практичній цінності довідника для фахівців: "Як користувач представлено бібліографічного покажчика можу переконливо заявити, що чітко продумана структура видання, фахово підготовлений науково-довідковий апарат, маса довідкової супровідної інформації заслуговують на високу оцінку дослідників, причому як тих, що безпосередньо займаються проблемами регіональної історії, так і фахівців іншої спеціалізації" (Український історичний журнал. 2017. № 2. С. 229—230). Високу оцінку науковців підсумувала Н. Шип: "Безсумнівно, ця ґрунтовна праця увійде до переліку кращих інформаційно-довідкових видань України. Колектив укладачів виконав суспільне замовлення сумлінно і якісно, озброївши вчених, а також усіх, хто виявляє інтерес до історії і політики України, комплексною бібліографією (Бібліотечний вісник. 2017. № 3. С. 42). На XVIII Всеукраїнській виставці-форумі "Українська книга на Одещині" матеріали до бібліографії було відзначено дипломом "Краща книга виставки-форуму 2017" у номінації "Довідкове, енциклопедичне видання".

Метабібліографічний напрям роботи Т. Добко розпочала з анотованого каталогу "Бази даних служби довідково-бібліографічного обслуговування" (Київ, 1996) [6]. Ця невеличка за обсягом праця була фактично першим виданим в Україні посібником, у якому обліковувалися, характеризувалися й пропагувалися електронні інформаційні ресурси локального доступу на компакт-дисках світових виробників. Каталог містить інформацію про бібліографічні, фактографічні та повнотекстові бази даних (БД) вітчизняного та закордонного виробництва, наявні у відділі довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ. У характеристиці БД наведено стисло інформацію про її тип, зміст, хронологічні межі, пошукові можливості та виробника.

Не викликає сумніву актуальність виданого 2017 р. довідника (метабібліографічного посібника) "Каталоги Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського" [14], над яким Т. Добко працювала як співавтор і редактор. Видання допомагає краще зорієнтуватися в сучасному довідково-пошуковому апараті НБУВ. У посібнику комплексно описано систему карткових каталогів і картотек бібліотеки, основних друкованих каталогів, електронних каталогів і БД, сканованих каталогів.

У межах наукової теми "Концептуальні та методичні засади у формуванні національної книжкової колекції "Україніка", над якою упродовж 2016—2018 рр. працював відділ, було здійснено дослідження та підготовлено до друку метабібліографічний посібник "Покажчики змісту українських часописів у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського" [19]. Спочатку видання мало на меті розкриття фондів НБУВ, але повсякчасне прагнення Тетяни Василівни до максимальної повноти будь-якого бібліографічного дослідження сприяло збільшенню обсягу матеріалу завдяки репрезентації електронних ресурсів, а також окремих друкованих видань, котрих бракує у фондах НБУВ. До метабібліографічного посібника входять окремо видані бібліографічні праці, подекуди — завершені варіанти бібліографічних посібників на правах рукопису, монографічні праці, що є частково бібліографічними дослідженнями та у значному обсязі відображають зміст українських часописів, а також електронні онлайнві ретроспективні покажчики змісту серіальних видань. Вони охоплюють публікації у вітчизняних часописах, що виходили українською та російською мовами на території України й поза її межами від 1844 до 2018 р. Хронологічні рамки покажчиків охоплюють 1893—2019 рр.

Варті уваги два ґрунтовні галузеві метабібліографічні посібники, підготовкою яких керувала Тетяна Василівна, здійснюючи також і наукове редагування. Це анотований каталог "Держава і право. Бібліографічні посібники" (Київ, 2010) [5] і покажчик бібліографічних посібників "Економіка. Економічні науки" (Київ, 2012) [11]. В обох працях бібліографічні записи мають анотації та відображають зміст описаних джерел. На них звертає увагу Г. Швецова-Водка у навчальному посібнику "Загальне бібліографознавство. Бібліографічні ресурси України" (Київ, 2017). Анотований каталог "Держава і право. Бібліографічні посібники" — це науково-бібліографічне видання, в якому репрезентовано різноманітні за жанром галузеві та тематичні бібліографічні джерела з питань держави й права, видані українською та російською мовами від 1831 до 2007 р. Покажчик бібліографічних посібників "Економіка. Економічні науки" став першою у національній бібліографії спробою підсумувати досвід бібліографування літератури економічної галузі та виявлення реального ступеня бібліографічного забезпечення фахівців вторинною економічною інформацією за фондами НБУВ. Враховано бібліографічні посібники, підготовлені впродовж 1858—2010 рр.

Видокремимо й частково метабібліографічний посібник, що має значний попит у читачів НБУВ. Це анотований каталог "Історія Києва у довідково-бібліографічних виданнях Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського" (Київ, 2006) [13], укладений під керівництвом та за науковим редагуванням Т. Добко. Описані у виданні джерела також мають широку ретроспекцію: 1852—2004 рр.

Серед нових бібліографічних праць колективу ВНБІ важливе місце посідає "Література про життя та діяльність Б. Є. Патона", подана шостим розділом у ювілейному виданні "Керманіч української науки. Життєвий і творчий шлях Б. Є. Патона: до сторіччя від

дня народження" (Київ, 2018) [16]. Внутрішньо-книжковий персональний бібліографічний посібник присвячено унікальній особистості, званому вченому, видатному державному й громадському діячеві, організатору науки, який від 1962 р. очолює Національну академію наук України. Описано джерела за 1918—2018 рр. Зібраний матеріал становить 1031 документ українською, російською та іншими мовами.

У 2019 р. Т. Добко керувала підготовкою "Хронологічного покажчика друкованих праць М. М. Боголюбова (1926—2019)". Посібник подано окремим розділом "Бібліографія" ювілейного видання, що висвітлює життєвий і творчий шлях видатного математика і фізика-теоретика академіка М. Боголюбова "Творець теоретичної і математичної фізики" (Київ, 2019) [1].

Переименування у 2016 р. відділу довідково-бібліографічного обслуговування у відділ науково-бібліографічної інформації є цілком логічним підсумком тих досягнень, що за два десятиліття перетворили його з довідкового-консультаційного бюро на розвинений науково-інформаційний центр, один із провідних підрозділів НБУВ.

Висновки. Бібліографічна практика Тетяни Василівни не обмежується її роботою над бібліографічними посібниками, до укладання та редагування яких вона доклала чимало зусиль і творчої енергії. Свою допомогу та слушні поради, підказки, зауваження й рекомендації вона надає колегам з усієї України під час рецензування їхніх праць чи консультуючи з питань методики підготовки бібліографічної продукції, передаючи колосальний досвід бібліографа. Широка експертна та науково-педагогічна діяльність Т. Добко також є часткою її внеску в національну систему інформаційного забезпечення наукових досліджень. На цій ниві вчена вмiло використовує, зберігає та примножує найкращі здобутки своїх бібліографічних наставників: Є. Бабич, Л. Беляєвої, Л. Гольденберга, Н. Малолетової, А. Панової, Н. Погребецької та інших. Отже, сьогодні з упевненістю можна говорити про таке явище у нашому професійному середовищі, як бібліографічна школа Тетяни Добко — людини, безмежно відданої бібліотечній справі та назавжди закоханої в бібліографію.

Список використаної літератури

1. *Бібліографія*. Хронологічний покажчик друкованих праць М. М. Боголюбова (1926—2019). Література про життя і діяльність М. М. Боголюбова / уклад.: Т. Добко (керівник) [та ін.] // Творець теоретичної і математичної фізики : до 110-річчя від дня народж. акад. М. М. Боголюбова / НАН України, Ін-т теорет. фізики ім. М. М. Боголюбова, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; редкол.: Б. Є. Патон (голова) [та ін.]. — Київ : Академперіодика, 2019. — С. 431—518 (1182 назви).
2. *Бібліографія* праць А. П. Александрова, публікацій про нього та його зв'язки з Україною (1932—2013) / уклад.: Т. Добко [та ін.] // А. П. Александров та українська наука = А. П. Александров и украинская наука : до 110-річчя від дня народж. вченого / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; редкол.: Б. Є. Патон (голова) [та ін.] ; авт.-уклад.: О. С. Онищенко (керівник) [та ін.]. — Київ : Академперіодика, 2013. — С. 355—375 (335 назв).
3. *Бібліографія* праць М. В. Келдиша, публікацій про його зв'язки з Україною (1948—2010) / уклад.: С. М. Горбань, О. С. Залізняк, Т. Добко, А. М. Колесніченко // М. В. Келдиш та українська наука = М. В. Келдыш и украинская наука / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; редкол.: Б. Є. Патон (голова) [та ін.]. — Київ, 2011. — С. 253—270 (342 назви).
4. *Василь Степанович Бабич : біобібліографія* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського / уклад. Т. Добко ; вступ. ст. О. С. Онищенко. — Київ : НБУВ, 2002. — 91 с. : фот.
5. *Держава і право*. Бібліографічні посібники : анот. кат. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна ; наук. ред., вступ. ст. Т. Добко. — Київ, 2010. — 291 с.
6. *Добко Т. Бази даних служби довідково-бібліографічного обслуговування* : анот. кат. / Т. Добко ; НАН України, НБУВ. — Київ, 1996. — 20 с.
7. *Добко Т. Василь Степанович Бабич : біобібліогр. покажч.* / М-во культури і мистецтв України, Нац. парлам. б-ка України ; вступ. ст. І. Чепелева. — Київ, 1997. — 43 с. : портр. — (Видатні діячі української книги ; вип. 9).
8. *Добко Т. Довідково-бібліографічна діяльність бібліотек НАН України: трансформація змісту, форм і методів під впливом зміни інформаційно-комунікаційного середовища (XX ст. — перше десятиліття XXI ст.)* : дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Добко Тетяна Василівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2013. — 496, [2] арк. — Бібліогр.: арк. 371—478 (1005 назв).
9. *Добко Т. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. — перше десятиліття XXI ст.)* / Тетяна Добко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред. О. С. Онищенко. — Київ, 2013. — 374 с. — Бібліогр.: с. 312—361 (869 назв).
10. *Добко Т. Вістник: місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя, 1933—1939* : сист. покажч. змісту / Тетяна Добко, Богдан Ясінський ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Б-ка Конгресу США, Наук. т-во ім. Шевченка ; наук. ред. О. С. Онищенко. — Київ ; Вашингтон ; Нью-Йорк : НБУВ, 2002. — 340 с.
11. *Економіка*. Економічні науки : покажч. бібліогр. посіб. / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна ; наук. ред. Т. Добко ; відп. ред. В. М. Горовий. — Київ, 2012. — 139 с.
12. *Зінаїда Павлівна Тулуб : біобібліогр. покажч.* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: А. М. Колесніченко, Н. І. Моїсеєнко, Т. Добко, Ю. С. Левченко ; вступ. ст. М. Жулинського ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.]. — Київ — Париж — Дакар, 2012. — 144, [16] с.
13. *Історія Києва у довідково-бібліографічних виданнях Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : анот. кат. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад. В. А. Шкаріна ; наук. ред. Т. Добко. — Київ : НБУВ, 2006. — 86 с.
14. *Каталоги Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : довідник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад. : Ю. Л. Фіх, Т. Добко ; за участю Л. В. Коновал, О. П. Ткаченко ; наук. ред. Т. П. Павлуша ; відп. ред. Т. Добко. — Київ, 2017. — 72 с.

15. *Китай*. Корея. Японія : бібліогр. покажч. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; упоряд.: І. П. Бондаренко, Д. В. Близнюк, Т. Добко [та ін.] ; голов. ред. І. П. Бондаренко. — Київ, 2007. — 380 с. — (Бібліотека Інституту філології).
16. *Література* про життя та діяльність Б. Є. Патона / авт. бібліогр.: Т. Добко (керівник) [та ін.] // Керманіч української науки. Життєвий і творчий шлях Б. Є. Патона : до сторіччя від дня народж. / О. С. Онищенко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2018. — С. 171—252 (1031 назва).
17. *Олексій Семенович Онищенко* : матеріали до біобібліогр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: Т. Добко, А. Л. Панова ; голова редкол. І. Ф. Курас ; вступ. ст. П. Т. Тронька. — Київ : НБУВ, 2003. — 112 с.
18. *Остап Вишня* : бібліогр. покажч., 1923—1988 / уклад. Т. Добко // Остап Вишня. Твори : в 4 т. — Київ, 1989. — Т. 4. — С. 534—604.
19. *Показчики* змісту українських часописів у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : метабібліогр. посіб. / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; уклад.: Т. Добко, В. А. Шкаріна, В. Ю. Радченко ; за участю А. М. Колесніченко ; вступ. ст. Т. Добко, В. А. Шкаріної ; наук. ред. Т. Добко. — Київ, 2019. — 196 с.
20. *Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання* : бібліогр. покажч. (2008—2012) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: Т. Добко, В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна, С. М. Горбань, Ю. С. Левченко ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.]. — Київ, 2015. — 552 с.
21. *Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях* : матеріали до бібліогр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: Д. Айдачич, Н. Дацькова, Т. Добко, Н. Моїсеєнко ; редкол.: О. Онищенко (голова) [та ін.]. — Київ : НБУВ, 2005. — 265 с.
22. *Схід і Південь України: час, простір, соціум* : у 2 т. Т. 2. Матеріали до бібліографії / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України ; уклад.: Т. Добко (керівник) [та ін.] ; редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боржак, Я. В. Верменич, Т. Добко, Л. А. Дубровіна [та ін.] ; наук. ред. В. І. Попик. — Київ, 2016. — 944 с.
23. *Українсько-бельгійські літературні зв'язки, 1870—2008* : бібліогр. покажч. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка ; редкол.: О. Онищенко (голова) [та ін.] ; уклад.: Т. Добко, Я. Кравець, Н. Дацькова, М. Чиж ; вступ. статті Я. Кравця, Ю. Половинчак. — Київ ; Львів, 2010. — 244 с.

Vitalina Shkarina

Bibliographic school of Tetiana Dobko

Actuality of theme of the article is related to strengthening of interest of society to historically-biographic researches, in particular to the problem of biography of science man. The analysis of labours of the known bibliographers enriches bibliographic science and practice. The article is timed to the 40 year of scientific activity of bibliography scientist, library scientist, bibliography scientist, historian, bibliographer T. Dobko. The aim of publication is illumination of one directions of activity of scientist — bibliographic practice. Description of bibliographic labours, preparation of that T. Dobko engaged as a compiler, leader of authorial collective, scientific editor, is given. This direction of her activity separately was not investigated. A source base of publication is folded by basic bibliographic labours of T. Dobko and reviews of scientists on them. Scientific methods are applied: bibliographic, biographic, historical, descriptive; systems, retrospective and source analysis. Among basic bibliographic labours T. Dobko is "Vistnyk: misiachnyk literatury, mystetstva, nauky y hromadskoho zhyttia, 1933—1939: systematychnyi pokazhchyk zmistu" (Kyiv; Vashynhton; Niu-York, 2002), "Serbski folklor i literatura v ukrainskykh perekladakh ta doslidzhenniakh : materialy do bibliografii" (Kyiv, 2005), "Skhid i Pivden Ukrainy: chas, prostir, sotsium: u 2 t. T. 2. Materialy do bibliografii" (Kyiv, 2016), "Ukrainsko-belhiiski literaturni viazky, 1870—2008: bibliografichni pokazhchyk" (Kyiv; Lviv, 2010), "Pokazhchyky zmistu ukrainskykh chasopysiv u fondakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: metabibliografichni posibnyk" (Kyiv, 2019) etc. Practical bibliographic діяльність of T. Dobko is not limited to her prosecution of bibliographic tools. That help and advices, remark and recommendations, that she gives to the colleagues in all Ukraine, passing the huge experience of bibliographer, her wide expert and scientifically-pedagogical activity is also part of her contribution to the national system of the informative providing of scientific researches. This direction of activity of scientist was naturally outpoured in such phenomenon in our professional environment, as bibliographic school of Tetiana Dobko.

Keywords: T. Dobko; biographic science; bibliographer; bibliography scientist; bibliography scientist; bibliography; bibliographic tools

References

1. Dobko T. V. et al. (2019). Bibliografii. Khronolohichni pokazhchyk drukovanykh prats M. M. Boholiubova (1926—2019). Literatura pro zhyttia i diialnist M. M. Boholiubova. *Tvoretz teoretychnoi i matematychnoi fizyky: do 110-richchia vid dnia narodzh. akad. M. M. Boholiubova*. Kyiv: Akadempriodyka, pp. 431—518.
2. Dobko T. V. et al. (2013). Bibliografii prats A. P. Aleksandrova, publikatsii pro noho ta yoho viazky z Ukrainoiu (1932—2013). *A. P. Aleksandrov ta ukrainska nauka: do 110-richchia vid dnia narodzh. vchenoho*. Kyiv: Akadempriodyka, pp. 355—375.
3. Horban S. M., Zaluzniak O. S., Dobko T. V., Kolesnichenko A. M. (2011). Bibliografii prats M. V. Keldysha, publikatsii pro yoho viazky z Ukrainoiu (1948—2010). *M. V. Keldysh ta ukrainska nauka*. Kyiv, pp. 253—270.
4. Dobko T. V. (2002). *Vasyl Stepanovych Babych: biobibliografiia*. Kyiv: NBUV.
5. Radchenko V. Yu., Shkarina V. A. (2010). *Derzhava i pravo. Bibliografichni posibnyky: anotovanyi kataloh*. Kyiv.
6. Dobko T. V. (1996). *Bazy danykh sluzhby dovidkovo-bibliografichnoho obsluhovuvannia: anotovanyi kataloh*. Kyiv.
7. Dobko T. V. (1997). *Vasyl Stepanovych Babych: biobibliografichni pokazhchyk*. Kyiv.
8. Dobko T. V. (2013). *Dovidkovo-bibliografichna diialnist bibliotek NAN Ukrainy: transformatsiia zmistu, form i metodiv pid vplyvom zminy informatsiino-komunikatsiinoho seredovyshcha (20 st. — pershe desiatylittia 21 st.)*. PhD. NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho.
9. Dobko T. (2013). *Dovidkovo-bibliografichna diialnist naukovykh bibliotek Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok (20 st. — pershe desiatylittia 21 st.)*. Kyiv.

10. Dobko T., Yasynskiy B. (2002). *Vistnyk: misiachnyk literatury, mystetstva, nauky i hromadskoho zhyttia, 1933—1939: systematychnyi pokazhchyk zmistu*. Kyiv; Vashynhton; Niu-York: NBUV.
11. Radchenko V. Yu., Shkarina V. A. (2012). *Ekonomika. Ekonomichni nauky: pokazhchyk bibliografichnykh posibnykiv*. Kyiv.
12. Kolesnichenko A. M., Moiseienko N. I., Dobko T. V., Levchenko Yu. S. (2012). *Zinaida Pavlivna Tulub: biobibliografichnyi pokazhchyk*. Kyiv: Kyiv — Paryzh — Dakar.
13. Shkarina V. A. (2006). *Istoriia Kyieva u dovidkovo-bibliografichnykh vydanniakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: anotovanyi katalog*. Kyiv: NBUV.
14. Fikh Yu. L., Dobko T. V. (2017). *Katalogy Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: dovidnyk*. Kyiv.
15. Bondarenko I. P., Blyzniuk D. V., Dobko T. V. et al. (2007). *Kytai. Koreia. Yaponiia: bibliografichnyi pokazhchyk*. Kyiv.
16. Dobko T. V. et al. (2018). *Literatura pro zhyttia ta diialnist B. Ye. Patona. Kernanykh ukrainskoi nauky. Zhyttievii i tvorchyi shliakh B. Ye. Patona : do storichchia vid dnia narodzh.* Kyiv, pp. 171—252.
17. Dobko T. V., Panova A. L. (2003). *Oleksii Semenovych Onyshchenko: materialy do biobibliografii*. Kyiv: NBUV.
18. Dobko T. V. (1989). *Ostap Vyshnia: biobibliografichnyi pokazhchyk, 1923—1988. Ostap Vyshnia. Tvory : v 4 t.* Kyiv, Vol. 4, pp. 534—604.
19. Dobko T. V., Shkarina V. A., Radchenko V. Yu. (2019). *Pokazhchyky zmistu ukrainskykh chasopysiv u fondakh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: metabibliografichnyi posibnyk*. Kyiv.
20. Dobko T. V., Radchenko V. Yu., Shkarina V. A., Horban S. M., Levchenko Yu. S. (2015). *Svitova ekonomichna kryza: prychny, naslidky, shliakhy podolannia: biobibliografichnyi pokazhchyk (2008—2012)*. Kyiv.
21. Aidachych D., Datskova N., Dobko T., Moiseienko N. (2005). *Serbski folklor i literatura v ukrainskykh perekladakh ta doslidzhenniakh: materialy do bibliografii*. Kyiv: NBUV.
22. Dobko T. V. et al. (2016). *Skhid i Pivden Ukrainy: chas, prostir, sotsium: u 2 t. T. 2. Materialy do bibliografii*. Kyiv.
23. Dobko T., Kravets Ya., Datskova N., Chyzh M. (2010). *Ukrainsko-belhiiski literaturni zviazky, 1870—2008: biobibliografichnyi pokazhchyk*. Kyiv; Lviv.

Надійшла до редакції 5 березня 2020 року

ЗА РУБЕЖЕМ

УДК 021.84(430)''15/21''

DOI: 10.36273/2076-9555.2020.6(287).42-46

Георгій Богданов,
здобувач КНУКіМ,
e-mail: bogdanov.georgiy@mail.ru

Зародження та розвиток системи обов'язкового примірника в Німеччині у XV—XXI століттях

Стаття має інтердисциплінарний характер і перебуває на стику теорії документознавства, історії бібліотечної справи Німеччини та галузевого права. Об'єктами дослідження є розвиток системи обов'язкового примірника Німеччини, починаючи від доби Нового часу, та законодавча база з питань комплектування бібліотек обов'язковими примірниками друкованих видань упродовж останніх століть. Увагу зосереджено на структурі системи розповсюдження обов'язкових примірників окремих видів і типів видань до бібліотек національного, земельного та частково регіонального рівня. Через недостатньо розроблену законодавчу базу в межах бібліотечних досліджень досі залишаються маловивченими такі питання, як комплектування бібліотек інтернет-публікаціями та юридичні аспекти у сфері електронних публікацій.

Надано узагальнену характеристику шляхів поповнення фондів електронними виданнями, а також розглянуто аспекти створення окремих систем, метою яких є сприяння цілеспрямованим процесам добору джерел, та вебхарвестингу — сучасної методики збереження інтернет-версій друкованих творів через архівування.

До нерозроблених проблем у галузі обов'язкового примірника належить тема авторського права на інтернет-публікації, а також питання, чи спроможні електронні публікації як джерела забезпечення інформаційних потреб різного ступеню складності конкурувати з такими класичними установами, як бібліотеки, архіви чи музеї?

Ключові слова: бібліотеки; Німеччина; обов'язковий примірник; цензура; надсилання; друковані видання; офіційні видання; кіно-, фото- та фонодокументи; електронні публікації; мікрофільми; вебхарвестинг

Постановка проблеми. Проблематика зародження та розвитку системи обов'язкового примірника (ОП) на території Німеччини, його отримання та зберігання становить вагомий сегмент наукових досліджень упродовж тривалого часу. Вважаємо за потрібне зосередити увагу на історичних аспектах формування системи ОП протягом останніх шести століть, починаючи з часів Реформації, питаннях сучасної структури системи обов'язкового примірника з урахуванням принципу федералізму, а також її нинішнього стану з огляду на стрімкий розвиток інформаційних технологій, що надасть

повніше уявлення про особливості розповсюдження обов'язкових примірників окремих видів і типів видань.

Через недостатньо розроблену законодавчу базу в межах бібліотечних досліджень досі залишаються маловивченими такі питання, як комплектування бібліотек інтернет-публікаціями та юридичні аспекти у сфері електронних публікацій.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Окреслену тематику розкрито у працях численних науковців [1—14] та інтернет-публікаціях [15]. Об'єктом досліджень минулих десятиліть були тенденції розвит-